

CEP predstavlja

Strahinja Subotić, istraživač

#ThinkTanksMatter2020

Za početak...

Centar za evropske politike – CEP je 30. januara 2020. godine organizovao konferenciju pod nazivom „**Budućnost tink tenk organizacija i mogućnosti uticanja na javne politike u kontekstu krize demokratije.**“ Dve panel diskusije održale su se povodom objavljivanja izveštaja „Go To Think Tank Index“ za 2019. godinu, koji je izdat u sklopu programa Lauder instituta na Univerzitetu Pensilvanijskom. Treću godnu zaredom, CEP je organizovao prezentaciju ovog izveštaja u Beogradu, koristeći priliku da ponosno podeli rezultate sa panelistima i gostima. U ovom izveštaju, **CEP je ocenjen kao najbolji tink tenk na Zapadnom Balkanu drugu godinu zaredom**, kao i među deset najboljih organizacija iz Centralne i Istočne Evrope. Takođe je istaknuto da se *Think for Europe Network (TEN)*, čiji je rad koordinisan od strane CEP-a, našao na listi svetskih najboljih tink tenk mreža (na 35. mestu), takođe dve godine zaredom.

Prva panel diskusija nazvana je „*Budućnost tink tenk organizacija u kontekstu globalne krize demokratije*“. Moderator ovog panela bio je **Met Den** (bivši generalni sekretar Bruegel-a), dok su panelisti bili **Korina Stratulat** (viša analitičarka politika u Centru za evropske politike – Brisel), **Sonja Stojanović Gajić** (članica izvršnog odbora Beogradskog centra za bezbednosnu politiku), **Martina Kaizer** (savetnica za globalno zdravlje pri Konrad Adenauer fondaciji – Berlin), i **Milena Lazarević** (programska direktorka u CEP-u). Ključno pitanje koje su panelistkinje diskutovale bilo je kako odgovoriti na potrebe građana i kako da se rad tink tenkova učini pristupačnjim za njih.

Druga panel diskusija nazvana je „*Srbija i Zapadni Balkan između Istoka i Zapada – koja je uloga tink tenk organizacija?*“. Moderator ovog panela bio je **Srđan Majstorović** (predsednik Upravnog odbora u CEP-u), dok su panelisti bili **Duško Lopandić** (ambasador i član Saveta CEP-a), **Miroslav Labus** (nezavisni stručnjak, bivši zamenik premijera Savezne Republike Jugoslavije, i član Saveta CEP-a) i **Radmila Milivojević** (nezavisna stručnjakinja i bivša generalna sekretarka Kancelarije za evropske integracije). Prepoznavanjem istorijskog položaja Srbije na raskršću Istoka i Zapada, panelisti su pokušali da razmotre problem rastućeg prisustva trećih aktera u regionu u kontekstu procesa evropskih integracija.

Uzimajući u obzir sadržajnost dve panel diskusije, ovaj tekst predstavlja analizu ključnih elemenata koje su panelisti i prisutni diskutovali, u vezi sa ulogom tink tenkova i izazova sa kojima se suočavaju u promenljivom globalnom okruženju.

Budućnost tink tenkova u kontekstu globalne krize demokratije

Opšta saglasnost stručnjaka je da je uloga tink tenkova veoma važna u kontekstu sprovođenja istraživanja zasnovanim na činjenicama i razvijanja preporuka upućenih donosiocima odluka. Ipak, deluje da je **era post-istine i alternativnih činjenica uhvatila tink tenove nespremne**, kako na Zapadu tako i na Balkanu. Kako bi položili ovaj test zrelosti, tink tankovi bi trebalo da prihvate činjenicu da se *status quo* promeni tokom poslednjih godina i u skladu sa tim se moraju prilagoditi novim izazovima. Stoga, njihove strategije i mere koje preuzimaju treba da karakteriše povećana autorefleksija i spremnost na usavršavanje.

Kada je u pitanju novije iskustvo tink tenkova u Srbiji, primetno je da rad u sklopu institucionalnog okvira postaje sve zahtevniji, ako ne i nemoguć. Zarobljena država je krivac, ne samo zbog toga što se kultura dijaloga smanjivala tokom vremena, već i zbog toga što postoji kontinuirani nedostatak suštinskog napretka u oblasti vladavine prava. Iz tog razloga, **tink tenkovi treba da probuše mehur u kojem se nalaze**, tako što će napraviti korak unazad kada je u pitanju njihov dosadašnji odnos prema donosiocima odluka u elitama koje imaju slab apetit za inovativne ideje. Umesto toga, glavni fokus treba da im bude na izgradnjiji bližih odnosa sa građanima. Drugim rečima, rad tink tenkova treba da bude izvan njihove „komfor“ zone, koji je do sada podrazumevao uzak fokus na kreatore politika, tako što će raditi na premoščavanju jaza između sebe i novih partnera, odnosno građana.

U eri trampizma, bregzitizma i politika zasnovanih na strahu, stajanje na stranu elita često šalje negativni signal građanima. Dakle, ako se ništa ne učini, tink tenkovi će ostati u domenu elita u očima građana. S ciljem da se demistifikuje uloga tink tenkova, kao i da se reaguje na rastući evroskepticizam u Srbiji, **tink tenkovi treba da počnu da rade više na svojoj ulozi edukovanja i angažovanja domaće javnosti**. Takvo proaktivno delovanje bi podrazumevalo razbijanje mitova, reagovanje na potrebe građana, kao i upotreba jasnog i jednostavnog jezika pri komunikaciji sa građanima.

Konačno, tink tenkovi su u obavezi da u posebnoj meri adresiraju potrebe mladih. Uprkos potencijalu da budu jedan od ključnih predvodnika promena, **veliki broj mladih u Srbiji pripada evroskeptičnom i apoličnom delu šire populacije**. Takav negativni trend obično rezultira u apatiji i odlivu mozgova. Tink tenkovi su takođe delimično krivi za takvu situaciju, kako do sada nisu uradili dovoljno da uključe mlade na način koji može odgovoriti njihovim potrebama. Uzimanje u obzir emocija kao variabile potencijalno bi moglo da bude deo slagalice koji nedostaje. Dakle, tink tenkovi treba, od sada pa na dalje, da se fokusiraju na slušanje građana pre nego na samo savetovanje kreatorima politika.

Srbija i Zapadni Balkan između Istoka i Zapada – koja je uloga tink tenkova?

Nakon godina političke nestabilnosti u bliskom okruženju Evropske unije, retko ko će osporiti da je **EU pokazala znake geopolitičke slabosti**, ako ne i geopolitičke nesposobnosti. Naime, EU nije uspela da preduzme odlučne mere kada se radi o zamrznutim konfliktima u Istočnoj Evropi, otvorenim konfliktima na prostoru južnog Mediterana i migrantskoj krizi. Usred ovakvog nepoželjnog međunarodnog konteksta, EU se takođe prvi put suočila i sa gubitkom jedne države članice, odnosno Ujedinjenog Kraljevstva.

Pored toga, EU je svedok velikih podela oko toga šta treba da bude njena suština. Ovo je pogotovo primetno na slučaju država poput Mađarske i Poljske, koje Unija nije uspela da spreči da dodatno skliznu ka iliberalnim dekoracijama. U tom svetu, najuspešnija politika EU – politika proširenja – se suočila sa značajnim preprekama, nakon što države članice EU nisu uspеле da postignu jednoglasnost za otvaranje pristupnih pregovora sa Albanijom i Severnom Makedonijom. Usled ovakvih turbulencija, **EU rizikuje da izgubi svoju „snagu privlačenja“ na Zapadnom Balkanu u korist ostalih igrača koji bi rado zauzeli njeno mesto.**

Iako uloga Ujedinjenih Arapskih Emirata i Azerbejdžana donekle privlači pažnju u Briselu, pri analizi uloge trećih aktera, „dežurni krvci“ su Kina, Rusija i Turska. U proceni nivoa potencijalnog štetnog uticaja Rusije i Turske, EU već ima iskustvo i uvid kada je u pitanju njihov (neliberalni) obrazac delovanja, kako te dve države nisu novajlike u regionu. Zapravo, **ono što u poslednje vreme izaziva ozbiljnu zabrinutost EU je rastući uticaj Kine na Zapadnom Balkanu**, kako ova novoprdošla globalna sila, čije namere ostaju nejasne, dodatno komplikuje geopolitiku regiona.

Uloga Kine u regionu se ne može sagledati na jednostavan način. Posmatrano iz ekonomskog perspektive, pojedini eksperti ocenjuju **rastući broj projekata koji se ostvaruju u saradnji sa Kinom kao razložnu stvar**, kako je to, sa jedne strane, obezbedilo dugo neophodnu podršku u pogledu pozajmica za infrastrukturu i energetske projekte. Ovo je posebno slučaj u Srbiji, sa kojom je Kina čak potpisala i ugovor o sveobuhvatnom strateškom partnerstvu. Drugi, pak, ističu da **uspon Kine na Zapadnom Balkanu predstavlja političko upozorenje Evropskoj uniji**. Prema tom stanovištu, ukoliko EU nastavi da pokazuje nespremnost da posveti veću političku pažnju i dodatna finansijska sredstva za razvoj bližih političkih i ekonomskih veza sa regionom, države poput Kine će iskoristiti priliku da popune vakuum i tako (ne)namerno obeshrabriti regiona da se dalje integriše u EU.

Dok je EU tradicionalno igrač sa najuticajnijim ekonomskim i političkim kapitalom u regionu, što će verovatno i ostati u bliskoj budućnosti, takva vrsta prednosti ne treba da se uzme zdravo za gotovo. U kontekstu procesa zarobljavanja države, postoje upozorenja koja ukazuju na **trend oponašanja kineskog sistema upravljanja od strane regionalnih političkih elita**. Naime, kako je Kina jednopartijska država, podržana državnim kapitalizmom i zasnovana na stranim ulaganjima, svi ovi elementi, sudeći po stanju, sve više

prevladavaju na Zapadnom Balkanu. Kako prosečni građani prevashodno brinu o svojim osnovnim potreština, nedovoljno mareći za koncepte kao što su pravda i vladavina prava, postoji bojazan da bi kineski model upravljanja mogao ojačati postojeće elemente zaroobljene države.

U takvom okruženju, **tink tenkovi predstavljaju bastion liberalno-demokratskih standarda**. Kako vlade često pristupaju ekonomskim predlozima trećih aktera bez prethodne provere održivosti i isplativosti projekata, zadatak tink tenkova je da kritički procene mogućnosti, kao i izazove i pretnje, koje proističu iz takve povećane saradnje sa akterima koje dolaze van EU. Iako neke ponude mogu pružiti pogodnosti za razvoj Srbije i ostatka Zapadnog Balkana, to ne znači da one treba da se prihvate po cenu transparentnosti i vladavine prava. Umesto toga, **vodeći principi treba da budu: spremnost na razgovor, iako sa oprezom i uvek sa pristupnim procesom EU na umu**.

Konačno, zbog političke osetljivosti teme, primećuje se da pojedini delovi tink tenk zajednice pokazuju nedovoljnu spremnost da nepristrasno pristupe analizi uloge trećih aktera. Ovakav pristup neretko proizvodi izveštaje koji se zasnivaju na neutemeljenim tvrdnjama, umesto na činjenicama, što rezultira u (ne)namernom obmanjivanju šire javnosti. **Iz tog razloga, neophodno je da čak i tink tenkovi odbace svoje predrasude i objektivno sagledaju situaciju na terenu**. Samo tada će delovati sa kredibilitetom u očima šire javnosti.

... za kraj

Iako se tink tenkovi suočavaju sa brojnim ograničenjima, **oni imaju potencijal da predstavljaju ključna uporišta demokratskih vrednosti**. Kako radovi na poboljšanju demokratije nisu nikada gotovi, tink tenkovi ne treba da oklevaju da rade na ohrabrivaju političkih elita da donose hrabre odluke i postižu teške kompromise. Na taj način liberalne demokratije mogu postati funkcionalne i sposobne da odgovore na neliberalne trendove – bez obzira što to može izgledati kao Sizifov posao. A ipak, njihova aktivnost ne treba da ostane samo na tome, jer **sledeća faza fokusa tink tenkova treba da bude više usmerena prema građanima**.

O Centru za evropske politike

Centar za evropske politike - CEP - je nezavisna, nevladina, neprofitna thinktank organizacija koju je osnovala grupa stručnjaka u oblasti evropskog prava, ekonomije i javne uprave, sa zajedničkim ciljem da doprinesu unapređenju okruženja za kreiranje javnih politika u Srbiji, tako što će ga učiniti transparentnijim i inkluzivnijim, zasnovanim na činjenicama i suštinski orientisanim ka EU. Temeljno razumevanje javnih politika Evropske unije i procesa pristupanja, kao i načina rada javne uprave u Srbiji, uz jak društveni kapital čine CEP organizacijom sposobnom ne samo da sprovodi istraživanja visokog kvaliteta, već i da dospe do donosilaca odluka i ostvari osetan uticaj. Delatnost CEP-a je danas organizovana u četiri programska područja:

- 1) Dobra vladavina, sa snažnim fokusom na horizontalnom kreiranju politika i koordinaciji;
- 2) Unutrašnje tržište i konkurentnost;
- 3) Regionalna politika, energetika i životna sredina ;
- 4) Europe&us.

Za više informacija, posetite sajt:
www.cep.org.rs